

Miten teknologia ja vauhtisoikeus fasinoivat massakulttuuria? F1-huumaa filosofisesti formuloituna

Jean-Philippe Toussaint on pariisilainen kirjailija, joka lopetti television katselun. Se ei olisi ollut kenties sinänsä mitään, mutta hän sammutti vastaanottimensa lopullisesti ja kirjoitti sormenliikkeestään kirjan. Edellisessä romaanissaan hän lukittui kylpyhuoneeseensa ja eli elämänsä saippuakuplien keskellä, kylpysuolojen ja yrthihöyryjen pehmentämässä kaakelilaattojen kimalluksessa kuin monadien keskellä konsanaan. Palattuaan toilettihuoneesta hän pimensi TV-ruutunsa Ranskan ympäriajon – erään oman aikamme Sisfyksen työn – päätteeksi. Yhdyn varovasti hänen protestiliikkeisiinsä, mutta mielestäni ei olisi syytä paeta maailmaa kylpyhuoneeseen eikä vältellä erityisesti television kuvaruutua. Sen sijaan pitäisi katsoa tarkemmin.

Sitä mukaa kun analyttinen systeemifilosofi saa hallintaan kohtalokkaasta uranvalintavirheestä johtuvat pakkoneuroosinsa, on hänkin jo hyvällä tiellä ja voi hankkia päiviensä kulkuun *elämänsisältöä*. Hän voi yrittää jotakin hyödyllistä ja aloittaa esimerkiksi hifi-harrastuksen, aivan niin kuin moni keski-ikäistyvä perheen päämies tekee ja varustaa olohuoneeseensa kotiteatterin. Vielä enemmän elämänsisältöä saa, kun avaa kotialttarin sunnuntaina kello kolme ja katsoo mainos-tv-televisiosta formulakilpailua. Ulvonta on valtava. Jos ei muutenkin jo tietäisi, voisi ainoastaan luulla, että nopeus ja moottoreiden parkuminen symboloivat samaa kuin anabolisilla steroideilla kuukusensa surkastuttaneen machomiehen *pin up show*: lupauksillaan vangitsevaa pullistelua, jonka takana ei ole mitään.

Me suomalaiset olemme voineet jo vuosien ajan tuntea iloa, tyydytystä ja kunniaa kansallisesta loisteestamme kansainvälisyydessä, kun TV-ruutuun on formula-ajojen jälkeen ilmestynyt englantia puhuva suomalainen. Humanistisen tiedekunnan olisi kenties syytä pyrkiä mitätöimään englannin kielen *pro exercitio* -kokeeni, sillä vuosien opinnoistani huolimatta en ymmärrä noiden sadan miljoonan dollarin miesten englannin kielestä mitään. Samalla siis, kun akateeminen tutkija koristelee työhuoneensa seinät lausein ”tässä paikassa kerjää ja kaupustelee vain henkilökunta”, tuodaan formula-tallin trasselijussille ilmaista drinkkiä missä tahansa maailman-kolkkan kapakassa. Mutta kulttuurielämä ja niin sanottu urheilumieli voivat myös yhdistyä mittasuhteissa, joita sanotaan kansainvälisiksi. Kun mittakaava on – ainakin näennäisesti – rajaton ja markkinabisnes ääretön, saavutetaan toiminnan ja tekemisen taso, jolla sisällölliset merkitykset katoavat ja merki-

tysten ylimmäksi moottoriksi kohoaa mittasuhte sinänsä: ta-
pahtumisen megataso.

Megatason disseminaatio

Megatasolla lauseet voivat muuttua toimijoiden kesken vaihtokelpoisiksi ilman, että kukaan huomaa mitään. Seuraava toteamus ei tosin ole lähtöisin amerikkalaisen pragmatistifilosofin vaan suomalaisen formulakuljettajan suusta: ”Emmä tiedä, tai kyl mä tiedän, mut mitä välii sillä on?” Sanat ovat Mika Salon, joka on formularatojen Esa-Pekka Salonen. Varsinaisen tahtipuikonheiluttamisen lausuja on jättänyt Jukka-Pekka Sarasteelle, joka puolestaan on sinfoniaorkestereiden Mika Häkkinen. Aivan riippumatta siitä, kuka ansaitsisi arvonimen ”suomalaisen pianonsoiton Kimi Räikkönen”, eivät vertailut mega-artistien kesken ole kohtuuttomia. Kuuntelin jokin aika sitten sametinpehmeässä kesäyössä eetteristä tulvivaa radio-ohjelmaa, jossa kuuluisa suomalainen dirigentti todellakin käytti, tahallisesti tai tahattomasti, juuri tuota formulasuharin slogania. Muutenkaan Salosen puhetyyliä ja itsensä ilmaisemisen tapaa ei voinut aluksi erottaa hengästyneestä Mika Salosta. Megatasolla sisällöt eivät ratkaise vaan globaalinen mittakaava ja toiminnan volyyymi. Vastaavasta disseminaatiosta kertovat Luciano Pavarottin ja U2:n Bonon yhteisesiintymiset konserteissa.

Mutta eurooppalaisen identiteetin korskea ori ei hirnu vain oopperatenorien välisissä urheilukilpailuissa, vaan universaalikosmologista megaluokan harmoniaa kannattelee ennen kaikkea F1-radoilta aaltoileva moottoreiden laulu. Taide vaatii

toteutuakseen jonkinlaista pätevyyttä, mutta postmodernissa massakulttuurissa kuka tahansa voi tulla rikkaaksi ja kuuluisaksi osaamalla jonkin yhden asian, kuten hypätä suksilla tai paahtaa rataa kilpa-autolla. Voit tehdä aivan mitä mieletöntä tahansa, kunhan näkyvyys on maailmanlaajuista ja takana on massojen hurmio.

Formulakilpailuissa megakaava yhdistyy äärimmäiseen eksperimentoimiseen, joka kohtelee persoonan olemusta kaksita- hoisella tavalla. Massakulttuurissa kuka tahansa voi nousta muiden yläpuolelle, mutta kenenä tahansa oleminen on kuuluisuuden asemassa yhtä aikaa sekä äärimmäisen helppoa että äärimmäisen vaikeaa. Oleminen toiminnan kautta ei kiinnostu persoonasta vaan suorituksesta, mutta sankaruudelle olisi silti saatava kasvot. Formulakilpailut tuottavat persoonan ja valmistavat sankarin äärimmäisen perverssillä tavalla. Formulavaunu voi viedä kuljettajansa kunniaan, mutta se voi myös repiä pä- rinäpojat kappaleiksi ja saattaa heidät mennessään kuoleman taimitarhaan. Formulakilpailuissa kukoistaa rivous, ja se on fa- sistisen estetiikan mukaista. Formulakilpailuissa uhrataan kan- sallinen veri vallan ja vaikutuksen osoittamiseksi, eikä porva- risto ole koskaan hävennyt uhrata jälkeläisiään oman kunnian- himonsa tyydyttämiseksi.

Punamustavalko

Kansainvälisen kilpailun mahdollistaa oikeastaan kansallisen henki, ja kansallishengellä puolestaan on merkitystä vain suhteessa siihen, mihin se rajautuu: kansainväliseen yhteisöön. Kansainvälisyyden korostaminen korostaa paradoksaalisesti myös kansallisuutta, kun internationalismi eli internatsismi tuottaa ja sisältää natsismin. Formuloiden kohdalla tätä ekvi- valenssia on kuitenkin epäiltävä. Kansainvälinen kapitalismi voittaa paikoin kansallisen hekuman, mikä ilmenee muun muassa Ferrari-merkkiin kohdistuvana fanaattisuutena. Kysymys kuuluu, miksi rutiköyhät kansanosat, joiden liirat ja pesetat ovat katolisen kirkon ja pankkien hallussa, kokoon- tuvat luksuserkkien alle? Motiiveita ei voi erottaa kansalli- sista yhteyksistä, mutta 'kansalla' on silloin ymmärrettävä pi- kemminkin sosiaaliluokkaa. FI-fanaattisuus on pohjimmiltaan nationalistista, mutta kansallisen identifi- kaation kohde ei ole kansallisvaltio muualla kuin kenties juuri syrjäisessä ja kaikilta ilmansuunnilta rajatussa Suomessa.

FI-fanaattisuus on ritualisoidun aggression muoto. Siitä on selkeimmin kirjoittanut brittiläinen Rom Harrè käyttäen esimerkkinä jalkapallohuliganismia.¹ Kun yhteiskunta ei luo järjestyksiä, arvohierarkioita tai olemisen syitä elämänsä mer- kityksistä tyhjentyneelle työväenluokalle, tämä ottaa arvope- rustan omiin käsiinsä ja pyrkii luomaan ja ilmaisemaan arvojär- jestyksiä symbolisen toiminnan kautta. Anarkismin taustalla kukoistaa pyrkimys olla subjekti: vapaa, tahtova, tietoinen ja toimiva ihminen sekä yksilöllisessä että yhteisöllisessä merki- tyksessä.

Ongelmana on, että ritualisoitu aggressio on komplek- sista. Se kiertää peruskysymykset ja -ongelmat. Herää ky- symys, olisiko FI-fanaatikolla parempaa tekemistä kuin uhrata aikansa, vaivansa ja rahansa luovuttamalla ne Herra Ferra- rille? Logiikka on sama kuin muinaisen fasismien, jossa työ- väenluokkaa jymäytettiin oikein kunnolla ja kaikkea kansaa vedettiin nenästä. Pelkkää sattumaa kuitenkin lienee se, että Ferrari-sirkuksen visuaalinen ilme on sama kuin natsismin:

mustaa, punaista ja valkoista kuohuvana lippumerenä vello- vissa katsomoissa.

Parhaiten rotuoppi, siihen liittyvä fertiilisuuden idea ja kil- pailuideologia yhdistyvät keväisessä äitienpäivän formulassa. Sekä äitienpäivä että ralli ovat kumpikin natsien keksintöä. Englannin kielen sana *race* tarkoittaa sekä rotua että kilpailua: rasismiin johtaa naturalistinen *racin*g.

Tähtikeulan syvä totuus

Pierre Bourdieu opetti, että vauhti on sosiaalisen erottai- tumisen väline ja että sosiaalisen muodon ilmentymä on merkki.² Tässä on tähtikeulan syvä totuus. Potentiaalinen vauhti ilmaisee poissaoloa, lähtemistä, jättämistä oman on- nensa nojaan. Se, minkä piti yhdistää ihmisiä – liike – al- koikin tosiasiaa erottaa heitä toisistaan, luonnehtii Paul Vi- rilio.³ Asiasta on helppoa olla samaa mieltä. Syvällisin inter- subjektiivisuus on nykyisin sitä, kun perheautot törmäävät moottoritie liikenteessä. Kohtaamisen asemasta tapahtuva *tör- mäileminen* on tullut niin olennaiseksi osaksi ainakin ame- rikkalaista mediatodellisuutta, että sikäläisiltä TV-kanavilta voidaan katsella jopa camp-henkistä sarjaohjelmaa, jossa luon- nollisten ihmisten asemasta seikkailevat sideharso- ja laastari- päiset kolarinuket. Tuotantoyhtiöiden narustaveto ei ole ne- rokas vain vertauskuvallisena analogiana vaan myös realis- tisuutensa vuoksi. Ihmiskunta todellakin pakenee elämänsä ahdistuksia ja ankeutta turvavyöhykkeillä ja -puskureilla va- rustettuun autoon, joka kaikessa antifilosofisessa defensiivisyy- dessään on läntisen kulttuuripiirin suurimpien teollisten uhra-usten ja voimavarojen kohde.

Väitteeni on, että FI-sirkus hyödyntää samoja nekrofilisiä yllykkeitä, joiden vuoksi autoteollisuuden on mahdotonta myydä yhtään vauhtirautaa ilman kunnollista törmäysvideota, jossa koeajajan kasvot painautuvat esille räjähtäneen turva- tyynyn untuvanpehmeään syleilyyn. Lasin, pellin ja kromin kimalteeseen valettua ylpeyttä ei uhkaa vain uusiin autoihin sisältyvä ruumiin tuoksu ja kolarin myötä täydellistyvä or- topedien ahneus, vaan auto on jo itsessään eräänlainen pro- teesi, tekopenis ja hengellinen kainalosauva teknologisen ku- koistuksen puolesta ja sitä vastaan. Kyseessä on teollisen mas- sakulttuurin hybris, jonka tehtävä on todistella, että teknolo- ginen mielenlaatu voittaa kiireisten kurvien takana vaanivan kuolemanvaaran. Jos asioihin suhtauduttaisiin yhtä puhta- an rationalistisella hartaudella ja harkinnalla kuin millä fanaa- tikot asennoituvat kilpa-ajoihin, ei voitaisi kiertää moraalis- en nuhteen vaatimusta: filosofian laitosten ja Julkisen sanan neu- voston pitäisi yhteistuumin asettaa FI-kilpailut esityskieltoon niiden kylvämän asennemuokkauksen vuoksi. Vauhti on yleistyvä kuolinsyy.

Totuus on kuitenkin tässä: teknisen mielenlaadun fasi- noima ihminen on niin kiimoissaan teknologisen lumon he- rättämistä kinky-yllykkeistä ja vauhtifetisismistä, että häneltä oma keho ja ajallis-paikallinen olemassaolo ovat unohtuneet jo kauan sitten.⁴ Oikeasti hän haluaakin rampautua ja kuolla, hän haluaa innosta kiljuen päänsä pölkylle. Nuori varusmies tilittää Helsingin Sanomissa: Kun ajaa satasen asemasta kahta- sataa ja tekee tämän ilman turvavyötä, käy paremmin, kun ei jää autoon litistymään, vaan lentää suoraan tuulilasin läpi ava- rampaan ilmaan... Liberalistis-naturalistisen filosofian täytyy tämä hyväksyä. Formulakilpailuihin liittyy myös kaikki muu

ihanuus ja väkivalta, kuten terveyden pilaaminen ja lihan silpominen, kulutushysterian lietsominen ja luonnonvarojen tuhlaaminen. Autot kulkevat tupakkateollisuuden rahoilla, niihin liittyvät syöpäriski, hiilidioksidipäästöt ja sademetsätuhojen jouduttaminen. Tätä ei saa puhtaaksi edes Sauberilla.

Painovoima ja Boeing

Siirtyilemisessä paikasta toiseen ja kiirehtimisessä saa ilmaisansa huoli (*Sorge*).⁵ Kun huoli ja kiirehtiminen välittyvät teknologian kautta, on seurauksena autoilua, loputonta autoilua. Eikä kyse ole vain lauantai-illan niin sanotusta pillurallista, kun viisi tai kuusi twink-ikäistä karpaasia ahtautuu Toyota Corollaan, jonka radiopiiskassa heiluu ketunhäntä, jonka kojelautaan on kiinnitetty Wunderbaum-ilmanraikastaja ja jonka taustapeilistä roikkuvat huoltamolta ostetut karvanopat. Tämä on nimittäin *klassikko*. Sitten otetaan vähän alkoholia. Klassinen on myös kohtalo, kun *poliisi* ronkkii romuttuneesta Toyotasta viiden tai kuuden keskiyön cowboyn hennot pojanvarjalot, jotka voivat olosuhteisiin nähden hyvin (mikäpä juopon tuurin tappaisi). Näin suomalainen mies iskee naisia.

Mutta elonhuoli on myös järjestyneempää. Se on organisoitua, se on *liikennettä*. Se on pendelöintiä kodin ja työpaikan välillä, kuten työvoimaneuvoja sanoisi. Ihminen on kuin tamponi, joka luistaa paikoilleen ja takaisin, kun siinä on se asetin (*Gestell*).⁶ Suurin osa maailman liikenteestä on turhaa. Lähiöiden pihoista aamuisin katoavat peltikotterot päätyvät iltaisiin senttimetrin tarkkuudella samaan ruutuun, josta ne lähtivät. Jos ajatteleminen olisi tärkeämpää ajamisen asemasta, ihmiskunta tulisi toimeen ilman paljoa turhaa siirtyilyä, nykimistä ja hermoilua. ”Pysy kotona”, sanoo Ikean mainos. Sillä julkisissa tiloissa vietetty aika menee poikkeuksetta hukkaan, kuten jokainen on varmaan huomannut.

Heidegger kirjoittaa, että nykyajan ihminen ei käsitä teknisen maailman mieltä. Hän on paossa ajattelemista (*auf der Flucht vor dem Denken*).⁷ Hän ei ymmärrä, missä hän on mukana, eikä hän käsitä edes sitä, mitä hänen silmänsä näkevät, sillä ihmeestä on tullut hänelle jokapäiväisyys.

Kiitoradan ohjainvalot ovat kimaltavia pisteitä, joiden suhteet ja sijainnit vaihtelevat koneen rullatessa lähtöasemiinsa. Perämies asettaa kätensä kapteenin kämmenselän päälle, kaasukahva työntyy ihanasti eteen, kierrokset nousevat, ja koneen halogeenivaloviuhkat pesivät kiitoradan puhtaaksi. Yön kevyt polttoöljy virtaa palokammioissa, ja transsendentalistis-supernaturalistinen ultravioletti valaisee tieni. Mistä on kysymys?

Boeing 747-400 -suihkuturbiinijumbo painaa täyteen lastattuna yli 300 tonnia. Se on seitsemän täysinäisen rekka-auton massa. Suunnaton on se energiamäärä, joka tarvitaan nostamaan tämä kokonaisuus, tämä alumiinipellin, teräksen, lasin ja lukemattomien elektronisten ohjauslaitteiden ja tietokoneiden yhteiskyhäelmä kymmenen kilometrin korkeuteen, liikehtimään siellä planeettamme yhdestä maanosasta toiseen. Potentiaalienergia on niin hirveä, ettei laite pääse sellaisenaan laskeutumaan kentälle heti nousun jälkeen, vaan tankit on joko ajettava tai pumpattava ensin tyhjiksi. Puolet tämän koneen massasta on puhdasta lentopolttoainetta, kerosiini-nimistä petroolia.

Huomionarvoisempaa kuin tämä tapahtuminen sinänsä on se, ettei kukaan osaa pitää tapahtumisen valtavuutta erikoisena ihmeenä. Kyseessä ei ole pelkkä stoniksien totuus, ei

pelkkä erektion prometeinen kapina luonnonvoimia ja painovoimaa vastaan. Ihmismassat vaeltavat lentokenttien odotushalleista ja tunneleista toiseen. He eivät koe ihmetystä, fantasiaa, elämystä tai syyllisyyttä, jotka olisivat vallanneet vielä 1800-luvun ihmisen tämätapaisten ilmalaivamatkan jälkeen. Tämä on massaturismia, tämä on massakulttuuria, ja nyky-aikana asia kuin asia muuttuu hyväksyttäväksi ja arkipäiväiseksi, kun sen yhteyteen liitetään sana ”kulttuuri” (on mm. rikoskulttuuri, kalja-, viina-, olut-, kusi-, paska-, oksennus- ja prostituutikulttuuri).

Teknologista megatapahtumista luonnehtii käsittämättömyys, mutta suurin osa ihmisistä ei käsitä sitä, että he eivät käsitä. Tätä on ajattelemisen pakeneminen. Suurin osa ihmisistä on huonosti hereillä. He ovat kuin jatkuvassa horteisessa, he ovat unessa. Tämä unenkaltaisuus ei ole niinkään turtunutta, kohmeloista ja satunnaisesti kuorsaavaa kuin itse valittua ja tietoisista: se on aktiivista unohtamista. Kaikilla maailman lentoasemilla on pieni kappeli tai rukoushuone, myös Helsinki-Vantaalla. Ihmiset, jotka ovat hurskaita ja niin sanotussa teknologis-metafyysisessä uskossa, käyvät siellä torjumassa huonoa omaatuntoaan eli vakuuttelemassa itselleen tekevänsä kaikesta huolimatta oikein. Metafyysiikka antaa luonnonvarojen riistolle oikeutuksen. Sitten ei harmita, jos räjähtää. Luulen, että niin sanottu tekninen loistokkuus lentää maahan-syöksynsä viimeiset metrit ilman Concorde-luokan eleganssia ja turvaa.

Euroopan Unionin piirissä suunnitellaan tätä nykyä jumboa, jonka nimeksi tulee A 380 ja joka vetää ennätyskelliset 555 matkustajaa. Räjähdys on suunnaton, liekkimeri on käsittämätön, raudan, teräksen ja alumiinipellin sinkoilminen on speaktaakkelimaista, kun tällaiset koneet romuttuvat ja liekehtivät tulimeressä kappaleiksi. Tulevaisuudessa saamme yhä vaikuttavampia lento-onnettomuuksia. Jos post-modernin *glamour*-asetteen haurasta tähtivaloa välkehtivä runoratsu Suede tarvitsee lauluihinsa lisää tyhjyyden ja tila-avaruuksien metaforia, ovat betoniset lentoasemat, niiden asfaltitaset tasopinnat, bassojylinä ja etäiset horisontit ehtymätön lähde pitkästyksen, kaipauksen, vierauden ja turhautumisen ilmaisemiseen.

Euroopan uni

Vauhtien aiheuttama vieraantumisen ei ole vain symbolista tai pelkistetyn konkreettista vaan hyvin yhteiskunnallisesti todellista. Esimerkkinä tästä on se, että vuoden 2000 Euroopan Grand Prix'n F1-palkinnon kävi luovuttamassa komission puheenjohtaja Romano Prodi. Euroopan Unionin kannalta on suotuisaa miellyttää kansaa kilpa-ajoilla. Tämä on osa fasinoituvan massakulttuurin mediateollista vaikuttavuutta. Yhdentyvässä Euroopassa on tärkeää luoda yhteenkuuluvuuden lumous samalla, kun markkinatalouden teollisuushirviö rikkoo etnisiä rajoja pakottamalla väestöjä vaeltamaan tuotanto-ohjeiden puitteissa maasta ja valtakunnasta toiseen. Hallintoylimystön huonosta omastatunnosta kertoo se, että EU:n toimielimissä panostetaan erityisesti fasismien- ja rasisminvastaiseen työhön. Samalla EU itse ja EU:n harjoittama kansallisen itsemääräämisoikeuden repiminen ovat merkittävimpiä syitä siihen, miksi kansallishenki nostaa nyt päätään eräissä kansainvaellusten uhreiksi joutuneissa maissa, kuten Itävallassa. Kun Euroopan uni

vihdoin päättyy, voimmekin herätä todellisuuteen, joka on muuttunut painajaiseksi.

Jos sosiaalisen segregaaation perusteeksi vaihdetaan etnisen jäsentymisen asemasta *merkki*, voidaan vähentää kansalliskiihkoisuutta tai ainakin ohjata se harmittomiin kohteisiin. Kansalaiset jakautuvat ”mercedes-benziläisiin”, ”jordaniläisiin”, ”williamsiläisiin” ja ”minardiläisiin”, ja Benettonhan ei vanhastaan ollut muuta kuin Oliviero Toscanin valokuvat ja merkki. Auto antaa ihmiselle persoonan. Auto jäsentää yhteiskunnan hegemonisesti ja autoritaarisesti. Suomalainen punaniska on *autoritari*. Hän uhraa vuoden säästönsä kokeakseen F1-kilpailujen huumen paikan päällä, mutta todennäköisesti hän ei kuuna kullaan valkeana aja saati omista Mercedes-Benz-nimistä autoa. Silti hän *kannattaa* Mersua, hän jäsentää olemisensa merkityksen Mersun kautta, Mersu antaa hänen elämälleen tarkoituksen, hän palvoo Mersua.

Olevainen karkaa välähdyksittäin

Filosofit ovat tutkineet paljon olemista ja aikaa mutta vain vähän sitä, miten olemisen suhteet paikkoihin ja ajallisuuteen suhteutuvat toisiinsa liikkeessä. Liikkeeseen liittyy paljon dynaamista voimaa ja jännitteitä, ja arvostuserot ovat yhteiskunnallisen liikehdinnän motiivi. Mutta mistä johtuu, että nyky-yhteiskunnissamme liikkeellä on toisenlainen asema? Liike ilmaisee nykyisin välinpitämättömyyttä aivan niin kuin ministerimusun takapyörä, joka jäljentää kuvionsa slummialueiden asfalttiin pikaisen tutustumiskäynnin jälkeen. Liike ilmaisee hyväksytyä piittaamattomuutta aivan niin kuin Lamborghinirytsölöiden tapa tyhjentää taskurahansa sakkokassaan. Tämä on hyväntekeväisyyttä. 1970-luvulla liike yhdistyi tietoisuuteen. Nykyään liike on yhtä kuin todellisuuspako. Kyse ei kuitenkaan ole vain moottoriestetiikasta tai teknisestä fetisismistä, joka yhdistyy frommilaiseen psykopatologiaan, pakoon vapaudesta.⁸

Kyse on liikkeen olemuksesta. Paul Virilio luonnehtii vauhtien merkitystä osuvasti. Kun vauhti lähestyy valonnopeutta, se tappaa kaiken politiikan ja demokratian, sikäli kuin ne perustuvat jaettuun aikaan eli kirjoitetulle kulttuurille ominaiseen ajatteluun ja keskusteluun.⁹ Ydinohjukset, televisio ja formulat ovat yhtä ja samaa tuotepakettia. Joskus formulauton nopeus on niin päätä huimaavaa, että television välketaajuus ei saa nopeudesta kiinni, vaan liike välittyy vastaanottimeen katkonaisesti, välähdyksittäin. Virilio kiinnittää huomionsa juuri siihen ja sanoo, että nopeus ja liike fragmentoivat todellisuutta, ne aiheuttavat todellisuuden välittymistä kohtauksittain. Niiden välissä on poissaolo.¹⁰ Kulttuurimme on tätä kaikkialla läsnäolon ja kaikkialla poissaolon vaihtelua, joka saa ilmaisunsa esimerkiksi ympärivuorokautisena live-uutislähetyksenä tai Stealth-pommikoneiden varjona.

Televisio on siis olohuoneen nurkassa loimottava strobovalo, jonka kuva vaihtuu 50 tai 100 kertaa sekunnissa. Samanlainen on elokuva, joka koostuu yhtä paljon aidoista kuvista kuin silmänpohjien verkkokalvoilla viipyvistä jälkikuvista. Ne hyödyntävät biologisen luonnon sopeutumiskykyä ja inhimillisen tajunnan hidasta kellotaajuutta. Myöskään reaktioherkät formula-ajajat eivät pysy enää nopeutensa perässä, mille voidaan löytää psykologis-fysiologinen selitys. Kyseessä on ”pyknoleptinen kohtaus”¹¹, se on eräänlainen mikrouni, jonka aikana aivot herpaantuvat pingoittuneesta keskittymi-

sestä, ja sata metriä sekunnissa kiihtävä kilpa-auto ehtii sinkoutua kaiteeseen sillä seurauksella, että muutamat katsojat ehkä kuolevat ajajan itsensä kiihrettiessä *vara-autoon*. Ihmettelyyn, miten tämä on mahdollista, eräs todistusvoimainen aikovikirurgi totesi selityksen piilevän vain siinä, että ”nämä ajajat ovat hulluja; kun he ovat tehneet hullusti kerran, he haluavat tehdä hullusti mahdollisimman nopeasti uudestaan.”¹² He ilmeisesti nauttivat vauhdin suomasta eksistentiaalisen katoamisen tunteesta. Tämä on juopumusta, tämä on jumalallista hulluutta, jolle Virilio antaa kosmologisen selityksen. F1-kuninkuuslajin maailmanlaajuisessa nopeuskiertueessa taivoitellaan ”kaikkialla ja ei-missään läsnäolon”¹³ universaalialia tunnetta, joka ainakin toistaiseksi on ollut vain jumalien omaisuutta.

Kun olevaiset katoavat

Poissaolo ja liikkeen jatkuminen nykäyksittäin eivät ole vain teknisiä tai metafysisiä ominaispiirteitä. Vauhti saa olemassaolon katoamaan, ja Virilio siteeraakin apostoli Paavalia, jolle ”maailma sellaisena kuin sen tunnemme, on katoamassa”.¹⁴ Television välketaajuus ilmentää poissaolon ja läsnäolon vaihtelua. Mitä nopeammin kuva piiryy ruudulle, sitä pysyvämältä se näyttää, vaikka taukoa on määrällisesti yhtä paljon. Nopeus näyttää kurovan tyhjyyden umpeen. Virilion mielestä illuusio pysyvyydestä on samaa kuin illuusio olevaisen olemisesta, jonka hiukkasfysiikka on paljastanut suurimmaksi osaksi tyhjäksi tai ei-miksikään.¹⁵

Mutta vastaankin voidaan väittää. Vauhdin aiheuttama vieraantuminen on pohjimmiltaan illuusiota. Virilio analysoi perimmältään harhaa, ja näkemys, jonka mukaan vauhti riistää sekä koettua että absoluuttista olemassaoloa, ei todista kummankaan olemassaolon todella katoavan. Kyse on pelkästä vaikutelmasta; kyse on ajatteluperinteemme historiasta, jolle kaikki todellinen on näkymätöntä. Myös ristiriita koetun olemassaolon ja esineellisen olemisen välillä on ilmeinen. Kun filosofia on kiinnittynyt analysoimaan joko näkymätöntä tai objektiivista olemassaoloa, se on lähtenyt formuloiden matkaan ja unohtanut *kokemuksellisen olemassaolon*, aivan niin kuin Heidegger näkee. Myös tiiliseinä olemassaolon huomaa, kun siihen törmää, ja sitten kun törmää, niin varmasti huomaa. Olemisen unohtamisesta todistaa osin myös Virilion hehkutus omalle ”dromologiaksi”¹⁶ nimetylle katoamisen estetiikalleen, vauhdin filosofialle. Vauhti lisää vauhtia, ja kiihtyvyys voi olla kiihtyvää (tänään kiihdyn 2 m/s^2 , huomenna 4 m/s^2 , ylihuomenna 16 m/s^2). Vauhtikulttuurissa myös filosofia ja sen laitokset erottuvat eräänlaiseksi sentrifugiksi, jonka liepeiltä on ainakin jokaisella *Denken*-projektille antautuneella tutkijalla taipumus sinkoutua jonnekin muualle. He yksinkertaisesti katoavat niin kuin onnettomat Augusto Pinochetin Chilessä. Vallan ja pyörimisen keskipisteessä keskipakoisvoimaa ei tietenkään ole – ei ole myöskään liikettä.

Universalismista

Virilion konspioima vauhdin filosofia hyödyntää populaarin kuvakulttuurin visioita ja median lumousta. Lisäksi se on heteroseksistisellä tavalla viriliä. Urheilun ja tieteen metafysiikka on erittäin patriarkaalista. Positivisti perheenisä asettuu mit-

taripatteriston taakse, hän peruuttaa tallista farmariauton ja suunnistaa valtatielle mielessään Playstation 2:n ohjelmoima ajomalli. Hän valloittaa todellisuuden niin kuin nainen valloittaa. Hän haluaa olla *maailman* mestari, hän valitsee Miss *Universumin*. Universtaista universaalimpien eli ”universities” meininki ei ole tästä metafysiikasta kaukana.

Selvää on, että formulakilpailujen, ylilentojen ja hävittäjäesitysten anti jäisi ohueksi ilman valtavaa meteliä ja kerosiinin hajua, joka vasta antaa machoilulle merkityksen. Kuitenkin jo Bertrand Russell opetti, kuinka ilmiöitä pitää tutkia. Ei pitäisi antautua turbohoreiden vietäväksi. Russell kertoo tuttavastaan, joka eräällä verstaalla työskennellessään piti tapanaan silloin tällöin nuuhkia valopetrooliastian pinnalta leviävää haihtumishöyryä. Kerran hän innostui väittämään Russellille, että aina ollessaan tämän haihtumishuurun vaikutuksen alaisena hän pystyi ymmärtämään maailmankaikkeuden arvoituksen. Ongelmana oli vain se, että humalatilanteen mentyä ohi oli totuuskin haihtunut. Filosofin kiinnostuttua asiasta hän pyysi ystäväänsä kirjoittamaan arvoituksen paperille ylös, kun hän seuraavan kerran olisi tässä tilassa. Sitten herrat erosivat. Tavatessaan uudestaan he palasivat puheenaiheeseensa, ja Russellin tiedustellessa, oliko hänen ystävänsä ollut viime aikoina tuossa tilassa ja saanut selville maailmankaikkeuden arvoituksen, vastaus oli tyydytyksellä todettuna myönteinen. Innostuneena mies ojensi Russellille lapun, josta filosofi saattoi lukea maailmanarvoituksen selvittävät sanat: ”Valopetroolin lemu vallitsee kaikkialla.”

Massakulttuurin tarjoamia nautintoja, ekstaasia ja ekstaattisuuden selityksiä on syytä arvioida kriittisesti. Mutta filosofian kuluttaja voi päähtyä myös niin sanotusta rationalismista eli järjeksuskosta. Formulailla ja filosofioilla ei näytä ainakaan suoranaisesti olevan muuta yhteistä kuin yhteinen alkukirjain. Epäilen kuitenkin, että myös tieteessä ja filosofiassa ilmentyy jotakin massakulttuurin hekumaa lietsovasta maapalloistumisen intohimosta. Tiedettä ja formularheilua yhdistää megaluokan mittakaavaistuminen.

Ääretön merkityksettömyys

Modernissa yhteiskunnassa globalisaatio ja rajattomat markkinat takaavat sen, että mikä tahansa aineellis-immanenttiin tarpeeseen vastaava tuote voi tehdä valmistajansa elämästä menestystarinan. Jos tuotteesta tehdään sosiaalinen välttämättömyys kuten tietokoneen käyttöjärjestelmästä, internet-selaimesta tai matkapuhelimesta, menestykselle ei ole muita rajoja kuin vapaa kilpailu, ja sekin suosii usein keskittymistä.

Kiistattomuutta, ongelmattomuutta, nopeutta ja sujuvuutta painottava kulttuuri kuolettaa ajattelemisen ja filosofian. Materialismi, mekanismi ja naturalismi

ovat todistumattomien asioiden todisteluvaatimuksineen vartiontilikkeiden filosofaa. Sama pätee akateemiseen tieteeseen. On turha sanoa mitään filosofiasta tai ihmisestä, kun voi tehdä merkittäviä läpimurtoja kansainvälisen kusiaistutkimuksen taholla osoittamalla olevansa maailman paras asiantuntija kusiaisten lasipurkinreunaakiipeämiskyvyn mittaamisessa koko universumissa.

Ekspertisoituminen ja massakulttuuri näyttävät vastakohdilta, mutta tosiasia ne tukevat toisiaan. Molemmat lähestyvät rajattomasti ääretöntä merkityksettömyyttä. Huojentavaa ja suhteellisuudentajuista olisi, jos turhuuden takana olisi pelkkää leikkimieltä ja kepeyden tavoittelua. Leimallista fanaattisille kamppailuille maailman suurimman turhuustietelijän tittelistä on kuitenkin se, että myös monet filosofit ottavat sisällyksettömyyden vakavasti. He haluavat ikään kuin paneutua, he haluavat omistautua, he haluavat todistella ja osoittaa, he haluavat kaikin keinoin alleviivata ja selittää tavalla, joka ei jätä tilaa millekään tulkinnoille tai vastaväitteille. Lopputulos on sama kuin formula-ajoissa: he ehtivät maaliin vain saapuakseen siihen, mistä he lähtivät. Virilio siteeraa Bachelardia: ”Sovellettu rationalismi on vain laajenemaan pyrkivää filosofiaa työssään... systemaattisen ajattelun hätäilyä, au-

Suomen rauhantutkimusyhdistyksen julkaisema rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti

KOSMOPOLIS

pyrkii edistämään sekä valtavirtaan kuuluvaa että siitä poikkeavaa, kriittistä tutkimusta. Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kosmopolis on erinomainen ikkuna tuoreimpaan alan suomalaiseen tutkimukseen. Osallistu keskusteluun!

Tilauhinta 36 EUR, irtonumero 9 EUR. Tilaukset ja lisätiedot osoitteesta: <http://www.helsinki.fi/lehdet/kosmo/kosmo.html> tai puhelimitse 03-2157693.

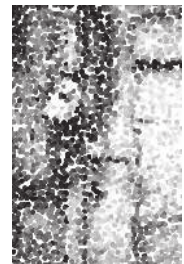
KOSMOPOLIS 3/2002

IHMISKUNNAN

ULKOPUOLELLA

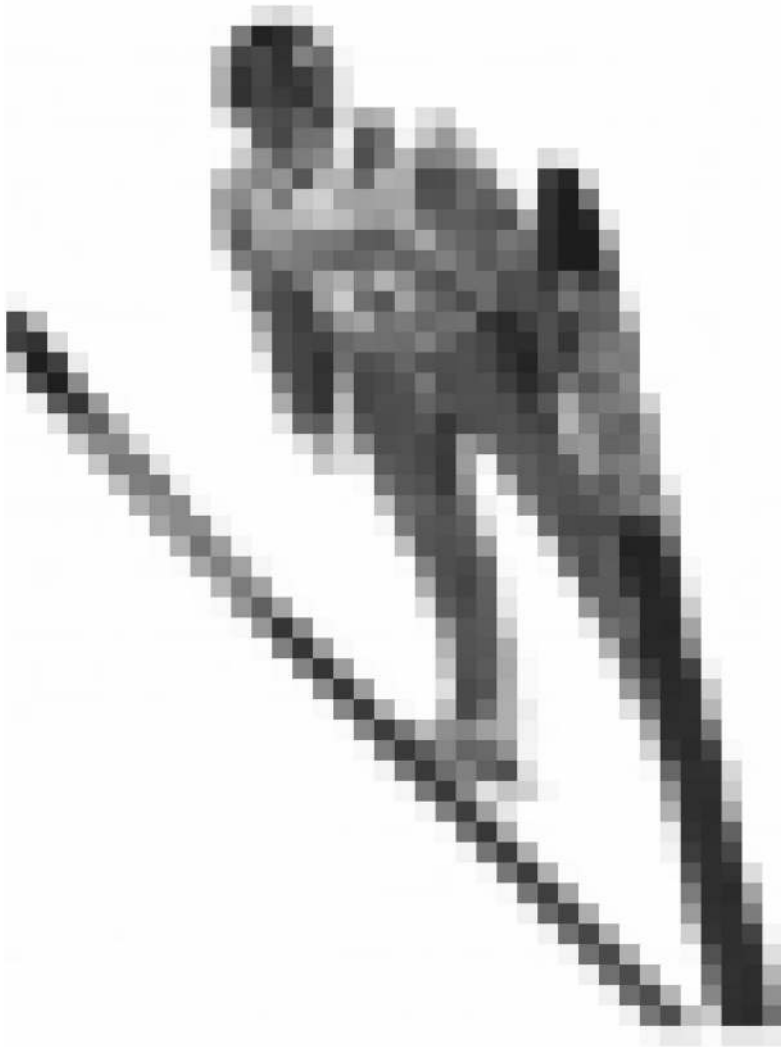

LEIRIT IHMISOIKEUKSIEN PAIKKANA (Frederico Raholä)
STASIS POLIITTISENA SAIRAUTENA (Mika Aaltola)

Eläinten vallankumous (Jussi Vähämäki)
Machiavellin demonisaatio (Paul-Erik Korvela)
Aikalaisen arvostelukyky ja muistin politiikka (Tuija Parvikko)
Narkomaanit ja kamppailu kansalaisuudesta (Rosa Meriläinen)
Heidegger: hairahtanut, kirottu ja anteeksi saanut? (Pertti Ahonen)

GLOBAALIN JÄLJET KOSMOPOLIS 4/2002 (ilm. helmikuussa 2003)

TAISTELU SODAN JULKISUUSKUVASTA (Tiina Seppälä)
SYYSKUUN YHDENNENNOISTA JÄLKEINEN MAAILMANKUVA (Kirsi Kallio & Jyrki Käkönen)
Terrorin mittakaavat (Neil Smith)
Avoliitto pyövelin kanssa (Elina Penttinen)
Kansainvälinen ympäristöoikeus (Timo Koivurova)
Keskustelu saamelaisalueen maa- ja vesioikeuksista (Jarno Väisänen)
Tampereleistulkintoja maailmanpolitiikasta 11.9. jälkeen (Matti Jutila & Jussi Ojanen)
Paikkaisuuden emansipatoriset mahdollisuudet verkostomaailmassa (Aini Linjakumpu)

toritaarinen taipumus, jota kukaan ei kyseenalaista.¹⁷ Tämä filosofia on umpinaista, se on suljettua ja onttoa. Kuitenkin vasta periaatteellisten kysymysten esittämisestä, vasta systeimirakennelmien filosofisten ja ideologisten perusteiden arvioimisesta, kriittisestä mielestä, tyytymättömyydestä ja hyökkäävyydestä filosofia oikeastaan alkaa.

V-tyyli ja pitkästyminen

Hyppyriin nokalla tuulee viisi metriä sekunnissa. Kiilanokka halkaisee ilmaa seitsemänkymmenen kilometrin tuntinopeudella. Tihku piiskaa visiiriin ja housunlahkeet väpättävät selostaja-aitiossa. Mäkikotkan hyppyhaalari ei väpätä, sillä uniformu on valmistettu ilmanvastusta siloittavasta mikrokuitukankaasta, ja se on pullistettu vaahtokumisella joustotäytteellä aerodynaamiseen muotoon. Olen laskenut koeluonteisesti alas Harjavallan K 60 -metrisestä hyppyrimäestä vuonna 1984. K-piste tarkoittaa niin sanottua kriittistä pistettä, jota pitemmät hyppy alkavat mennä pieleen. Mittaa kertyi neljätoista metriä, mikä on olosuhteisiin nähden paljon. Abiturientti päätti kevättalvella lopettaa, sillä hänen mielessään kävi ajatus, miten ikävää olisi ylioppilaskirjoitusten kannalta, jos maahantulossa nyrjähtäisi ranne. 18-vuotiaan mielikuvituksen ei mahtunut mikään suurempi onnettomuus.

Urheilija, joka hyppää mäkisuksilla, toteuttaa samaa elämäntutkimuksellista ontoutta kuin geenitutkija, joka luulee, että ihmisen toimintaa ja elämisen merkityksiä voidaan selittää tunkeutumalla ihmisen lihaan pipetin ja piikin avulla, kaivamalla esiin molekyylejä ja kromosomeja. Taustalta paistaa ahdistuksen kuilu: ”Tähän me pystyimme äärimmäisin keinoin, tämä on parasta, mihin me kykenimme, tämä ei tarkastele todellisuutta merkitysten näkökulmasta, tämä ei päde juuri minkäänlaisiin inhimillisiin ehdoin, ja siihen, mitä arvoa tällä on siltä kannalta, miksi ihmisen kannattaisi pysyä elossa, me emme osaa vastata, mutta älä sinä tule sanomaan meille, että elämäntyömme on valunut hukkaan!” En tulekaan, jos se auttaa heitä.

Martin Heidegger puhuu paljon tieteen ja teknologisen ajattelun aiheuttamasta pitkästyneisyydestä (*Langeweile*).¹⁸ Pitkästyminen on olemishuolen kiertämistä, se on pakenemista instrumentteihin ja metodeihin, joilla todellisuudesta koetetaan saada kiinni. Joskus myös praktiset merkitykset karkaavat, ja jäljelle jää pelkkä merkityksetön tuottelaisuus, jossa sinä olet olemassa enemmän tavaroita ja tuotantotilaa varten kuin muu elämä sinua tai sinä mitään muuta varten. Tieteellä ja filosofialla pitäisi olla muitakin merkityksiä, mutta kyllä myös masturbaatio kuuluu kuvaan yhtenä varimmista.

Pitkästyminen taustalla pesii aggressio. Masakulttuuri on filosofian vihollinen juuri siksi, että se laistaa ajattelemisen vaivan. Viihdytyksen kaipuu kertoo pitkästyneisyydestä, ja urheilu on monien mielestä parasta viihdettä.

Mutta mitä tehdä, kun viihde ei viihdytä? Viihdettä edeltää ja kaiketi myös seuraa viihtymätön tila, miksi viihdettä muuten tarvittaisiinkaan? Pitkästyneisyyden takana on kyvyttömyyden, heikkotahtoisuuden ja vaikutusvallattomuuden kokemus ja siksi myös jonkin verran padottua vihaa. Kenties se johtuu merkitysresurssien köyhyydestä, ehkä yleisestä alistaisuuden kokemuksesta, voimattomuudesta ja deprivatiosta, jotka ovat pitkästyneisyyden syitä, ilmaisia ja pysyttäjiä. Nykyisessä ”hyvässä” työllisyystilanteessa pitkästyminen johtuu entistä useammin kurjasta ja ylikuormitetusta työstä, jonka jäljiltä ihmispoloinen saapuu kuvaruudun ääreen etsien edes jotain lohdutusta vapaudenmenetykselleen vieraan tahdon alaisuudessa.

Jalkapalloilija mukiloi toisen televisiossa, formula-ajaja kärventyi kuoliaaksi, silmänpohjamme näkevät moottorisahamurhaajaa, ja kansan kurttuinen käsi puristuu nojatuolin käden-sijaan huutaen: ”Saatana!” Urheilun kepeys ja leikkimielisyys, joita tieteessä edustavat peliteoria ja koe, kertovat kyllästymisestä. Kyllästymisen kyljessä kytee aggressio. Siksi on tarpeen nähdä aggression representaatiota: aggressiolajia. Keski-Euroopan mäkiviikkoa seuraavan festihumun takana vallitsee uteliaisuus, kiihko ja odottava aggressiivisuus. Se saattaa olla samaa alkuperää, jota Erich Fromm kuvaa teoksessaan *The Anatomy of Human Destructiveness* (suom. *Tuhoava ihminen*).¹⁹ On pirteä pakkaspäivä, on kirkasta ja puhdasta, on kuolemanvaara ja porvariston veri, on fallossymboliikka ja vertausku-

vallinen ejakulaatio. On riski, yltiöpäisyys ja kuolemanvaaran voittamisesta johtuva näennäisen vapautuksen kokemus, on hekuma, into ja jano, on yhteiseen aikakokemukseen liittyvä uuden vuoden aloittava sukupuolisen potenssin uusintamisi-riitti: kas näin pitkälle meiltä lentää!

Mäkihyppysä menestyvät vain maat, joilla on fasistisia perinteitä tai muita ideologisia jyrkänheitä, maat, joiden kamaralla katsotaan ”Vuoristosairaala” (Suomi, Saksa, Itävalta, Japani...). Formuloissa pärjäävät lisäksi Italia ja eräät Etelä-Amerikan näennäisdemokraattiset valtiot.

Seksuaalisuuskin katoaa

Istun keskitasoa edustavassa ravintolaliikkeessä, jonka sisäänkäyntiä somistaa valtiottoman kansamme poliittinen tunnus, sateenkaarilippu. Hideaway-baari mainostaa olevansa ”heteroystävällinen”. Kaksikymmentäyksivuotias sänkitukkainen poika on erittäin söpö. ”Sanon ihan suoraan, että olen sitten hetero”, painottaa hän, kun tarjoan hänelle lasillisen Koskenkorvalla terästettyä karpaloviinaa. ”Olen pulassa. En koskaan tiedä, mitä tekisin naisten kanssa. Taidan olla aika erikoinen, nautin kivusta”, paljastaa skinipää viiden minuutin keskustelun jälkeen. ”Ei, ei, et ole ollenkaan erikoinen”, vastaan, ”sadosokistiset fantasiat kuten kinky- ja bondage-harrastukset ovat erittäin yleisiä, ja totuus on, että monet naisista pitävät miehet oikein haluavatkin tulla naisten alistamiksi. Se on heidän haaveensa ja unelmansa. Onhan se nyt ihan eri juttu olla yliopiston kuin Veronican palveluksessa, mutta tiedän silti tämän: asianhan osoittaa jo naisten suuri suosio hallintokansli-oiissa ja muissa bysanttilais-kryptistä metodologiaa soveltavissa organisaatioissa.”

Blondia huvittaa, hän hyväksyy selityksen. ”Tärkeintä on totetuttaa aistifantasioita poliittisesti korrektilla tavalla”, muistutan, mutta seuraavaa en sano suoraan. Pilottirotsi ja maihinnousukengät eivät auta, yhteiskunnassamme on paljon sadismia, ja vaarallisin ei ole Joensuusta tullut skini vaan Sisäasiainministeriön virkamies, jonka toimistotekninen organisaatio pitää huolen siitä, että ihmiset leimataan ja heidät identifioidaan eri ryhmiin lopullisesti ja tehokkaasti.

Seksuaalisuuden raaistumisessa, räsy pokerissa ja pornokaup-
piaitten napakymppissä näkyy jotakin kehollisesta vieraantumi-
sesta. Ne ovat idättäneet oheensa myös seksuaalipoliittisia peh-
moliikkeitä, kun kiinteiden identiteettien kautta tapahtuvaa
määrittämistä ja vallankäyttöä vastustava queer-teoria on to-
distanut, että ihminen valitsee itse oman sukupuolensa, ikänsä,
toimintansa ja mielikuvansa sekä ”paikantuu vain hetkellisesti
johonkin sukupuoleen”.

Pelkään pahoin, että se, miten vastustetaan, on taaskin sen
leimaamaa, mitä vastaan käydään. Sukupuoli ei ole paikka,
jossa käydään vierailmassa, eikä se ole hetkellinen ominais-
piirre vaan mitä suurimmassa määrin pysyvä ominaisuus. Pu-
keutuminen, käyttäytyminen ja tyyli ovat tietysti omia asia-
alueitaan, mutta jos sukupuolesta puhumisen korvataan vaat-
teita koskevilla käsitteillä kuten Sara Heinämaan, Petri Sipilän
ja muiden feministien kirjoituksissa, on kysymys kehollisen
kokemushorisontin hämärtämisestä. Seksiäkin voi olla vain,
jos on olemassa kaksiarvoisen sukupuolieron mukainen suku-
puoli, johon intohimot voivat kohdistua ja viitata. Näin on
sekä homo- että heteroseksuaalisuuden kannalta. Sekä gender-
pehmoilu että machoilminen kertovat kumpikin omalla ta-

vallaan vieraantuneisuudesta. Kun oma seksuaalisuus on ta-
pettu sosiologisessa seminaarissa, mitä voi tehdä Jaska? Hän
voi löytää sen uudestaan lävistysliikkeen SM-henkisessä taka-
huoneessa.

Oi mikä ihana ilta – voi tapahtua mitä vaan

Vetelen sauhuja Kaivopuiston rannassa, istun vihreällä nurmi-
kolla lootusasennossa sylimikro reisieni päälle avattuna. Kym-
menen metrin päässä ohitseni kulkee poliisiauto. Hitaasti li-
puvassa Mondeossa istuu kaksi raukean uneliasta poliisia. He
eivät kiinnitä piiputteluuni erityistä huomiota, sillä työsken-
telen aktiivisesti kannettavan Powerbookini näppäimillä. Pou-
tapilvisen kesäpäivän kirkkaudessa he voisivat olla Suomen
Akatemian tutkijoita, jotka filosofian professori on lähettänyt
valkokuokkoja poimimaan saadakseen olla edes hetken rau-
hassa, ajattelen.

Ihmisfiguuri levittää kätensä sadanviidenkymmenen metrin
korkeudessa. Vastavaloon piirtyvä T:n muotoinen silhuetti
kaatuu nosturikorin partaan yli kuin keila. Auringon säde-
kimppu välkähtää nosturihissin takaa. Ilman ja veden tuulen-
vireessä väreilevä kalvo ei kuitenkaan rikkoudu eikä elonpirtaa
pitelevä hopealanka katkea, sillä se on valmistettu periksi an-
tavasta vaijerista, joka pysäyttää taivaan halki syöksähtäneen
ihmispommin kuin nuolen ja tempaa hänet edestakaiseen hei-
luriliikkeeseen maan ja taivaan välille. Joustonarun toinen
pää on kiinnitetty Pekkaniska Oy:n paikalle tuomaan nosto-
kurkeen.

Benji-hyppy on Pohjoismaiden korkein, ja se tuo uska-
liaan yrittäjänsä alas sataviisikymmentä euroa kevyempänä.
Olemme pääkaupunkimme kultahammasrannikolla, jossa kiin-
teistöjen neliöhinta on Suomen huimin. Porvarillisen ke-
säidyllin keskelle pystytetty kuolemaa rienaava hyppysirkus
paljastaa turhautuneisuuden takana kytevän suisidaalisuuden
ja osoittaa kapitalismin ja skitsofrenian yhteenkuuluvuuden.
Leppeänsovinnaisen julkisivun taustalla kytevä ahdistus ja ag-
gressio, mikä on karmealla tavalla rappeutunutta ja rumaa.
Mutta se on epäesteettistä muussakin kuin kauneusarvoja kos-
kevassa mielessä. Keskeiset johtopäätökset koskevat aistisuutta.
On välttämätöntä, on huolellisesti ajateltua, on syvällisesti
filosofista ja jopa taloudellisesti kannattavaa harjoittaa sym-
bolista itsemurhan representaatiota valtakunnan merkittävim-
mällä ohikulkijoiden ja taivastelijoiden foorumilla, jossa kei-
karit, leveilijät ja Bemareillaan kerskailijat käyvät harjoitta-
massa itsetehostusta. Sillä enää vain altistuminen kuoleman
viikatteelle voi taata elämälle suurempaa merkitystä kuin
kaupungin kalleimmassa merenrantakahvilassa nautittu pulla-
kahvi.

Tieteellinen selitys: ihmiset ovat niin vieraantuneita omasta
eksistensistään, että he arvelevat voivansa tuottaa itselleen ole-
massaolon kokemuksen *extreme*-kokemusten kautta. Tästä on
kysymys yltiölajien suosiossa: taekwondo, kalliokiipeily, kick-
boxing, laskuvarjohyppy, viiltely, neulanpistot, Yllytyshullut
jne. Olisi yksinkertaistavaa väittää, että kyse on vain isojen
miesten tärkeistä tehtävistä. Kyllä kysymys on syvällisestä filo-
sofiasta. On välttämätöntä altistua kuolemalle, on tarpeellista
uhrata elämää, on heikumallisen innostavaa inspiroida esiin
riski, sillä vain hengissä pysymisen vastakohta takaa elämälle
suuremman merkityksen. Ja tämä kaikki on kristillisellä tavalla
kompleksista. Kun lyö oikein kunnolla, niin tietää miltä hyvä

olo tuntuu. Mutta loogisesti ajatellen musta ei tule mustemaksi sen kautta, että se vertautuu vastakohtaansa, valkoiseen; hyvä ei paremmaksi sen kautta, että sen rinnalla kasvaa jotakin pahaa. Tämä vastakohtilla ja kontrasteilla operoiminen on hyvin kristillistä ja samalla fasistisen estetiikan mukaista. Elämän merkitys kirkastuu teräksen ja raudan kosketusta vasten, eikä siitä ole itsensä Perkeleen sormenjälki kaukana.

Sama pätee vauhtilajien hurmioon. Karnevaaleihin kutsutaan katsojaksi kuolema, jotta tyhjänpäiväisyys saisi arvoisensa merkityksen. – Ja kenties myös Kaivopuistossa käy eräänä päivänä niin, että kaupallisen TV-yhtiön makaaberit uutiset saavat jälleen herkutella pienoisella katastrofiuutisella, kun kuperapintaisen katodisädeputken kuvapinnalle ilmestyy asiansa valittaen toteava pää, joka vahinkovakuutusutustutkijan matalalla peruskurkkuaänellä antaa asioille yksityiskohtaisen immanentin selityksen: ”Ja sitten kävi niin, että hyppyvaijerin kiinnitysköyttä pidellyt välipala irtosi ja lukituslaitteen syöttöramppi aukesi, ja henkilö yksinkertaisesti paiskautui mereen. Jatkossa asiaan kiinnitetään huomiota yhä enenevässä määrin.

Hektinen hetkinen

”Älkää yrittäkö säätää televisionne ääntä tai kuvaa, sillä vika on lähetyksessä”, valistaa entisaikojen amerikkalainen slogan viitaten siihen tosiasiaan, että häiriötilat ihmisten välisessä kommunikaatiossa eivät välttämättä johdu vastaanottimen ominaisuuksista. Intersubjektiiivisuuden ja vuorovaikutuksen merkitys on monilta varmaan unohtunut, sillä niin suosittua on tajunnan sisäiseksi tematisoitujen ruuvien kiristely matkasaarnaajien ja kansankynttilöiden markkinoimissa mielenhallintaoppaissa²⁰, etunenässä tietysti neurolingvistinen prosessointi. Samanaikaisesti myös yhteiskunnalliset normiruuviut ovat jatkaneet kiristymistään.

Nykyajan teeveekasvon julistuksen modernille ihmiselle voisi kiteyttää seuraavasti: ”Yrittäkää kaikin keinoin säätää vastaanottimenne ääntä ja kuvaa, vaihtakaa vanha mulkosilmänne suorakulmaiseen ja tasapintaiseen sadan hertsin digitaalivastaanottimeen, niin saatte maailmastanne laakea-alaisemman ja vähemmän silmää rasittavan kuvan. Rakentakaa kotinne Dolby Surround -elokuvateatterin ja antakaa naapureidenne tietää, miltä peräkamarihanne jyrisevä viiden richterin maanjäristys tuntuu, kun sitä kuunnellaan viereisessä kääntövuoteella varustetussa elementtiyksiossä. Asettakaa tajuntanne otolliseksi meedioiden asennemuokkaukselle ja mielipiteenmanipulaatiolle, sillä lähetyksen sisältö ei muutu.”

Kirjoitan tekstiäni Lumeessa, se on: Taideteollisen korkeakoulun hypermedialaboratoriossa, jonka rakentaminen maksoi 140 miljoonaa markkaa. Edessäni on monitoreja, joiden tyhjyyttään hehkuvat videokanavat luovat huoneeseen sinertävän valaistuksen, samanlaisen, joilla narkomaaneja estetään piikitämästä itseään julkisten tilojen käymälöissä. Sormeni on liipaisimella, teen tajuntateollisuuden hyökkäykselle saman kuin Jean-Philippe Toussaint: suljen fosforinkäryisen kuvaputkeni ikuisesti.

Viitteet

1. Harré 1986; Marsh, Rosser, Harré 1994.
2. Bourdieu 1998, s. 18–20, 44–46.
3. Virilio 1998, s. 67.

4. Vauhtifetisismien filosofisesta manifestaatiosta tarkemmin Hankamäki 2000, s. 55–56.
5. Heidegger 1986, s. 211.
6. Martin Heidegger tarkoitti sanalla *Gestell* puitetta tai paradigmaa, jossa teknologinen ajattelu toteutuu. Ks. esim. Heidegger 1967, Heidegger 1985, s. 23 ja Heidegger 1988. Valottaakseen puitteen ennakkolta ohjaavaa luonnetta ja esioletuksenomaisuutta muutamain suomalaiset kirjoittajat menivät kääntämään sanan *Gestell* muotoon ”asetin”. Samoihin aikoihin TV:ssä mainostettiin Tampax-tamponeja kehuun, että ”kun siinä on se asetin”. Lause sai tietysti hampaat kiiltämään muutamien muiden ironisissa suupielissä. Mutta totta toinen puoli. ’Asetin’ kuvaa tavallaan hyvin, mistä on kysymys. Länsimainen metafysiikka pelastuksen periaatteineen on eräänlainen terveyside.
7. Heidegger *Gelassenheit*-puheessaan vuonna 1955 (Heidegger 1979, s. 12).
8. Fromm 1976a.
9. Virilio 1998, s. 87–89.
10. Virilio 1994, s. 9–10.
11. Virilio 1994, s. 9–10.
12. Niin sanotussa ”turva-autossa” ajajien perään kiihuhtava aivokirurgian professori Jim Watkins kesällä vuonna 2000.
13. Virilio 1994, s. 26.
14. Virilio 1994, s. 39.
15. Virilio 1994, s. 32, 99–100.
16. Virilio 1998, s. 30, 38.
17. Virilio 1994, s. 31.
18. Ks. esim. Heidegger 1983 ja Heidegger 1987, s. 3–4.
19. Fromm 1976b.
20. Kiitollisena esimerkkinä nauruhermojen vastuuttomasta repimisestä voi mainita teoksen nimeltä *Johdan itseäni: aikaa on, energiaa riittää* (1999), joka sopisi sohvalukemiseksi vaikka toimitusjohtaja Uno D. G. Turhapurolle. Vaikea sanoa, ovatko julkaisijat niin älyttömiä ja onntoja vaiko niin taitavia ja ovelia, että he tällä tavoin tekevät pölväisteistä pilkkua!

Kirjallisuus

- Mari Aulanko, *Johdan itseäni: aikaa on, energiaa riittää*. Gummerus, Helsinki 1999.
- Pierre Bourdieu, *Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohdita*. Suom. Mika Siimes. Vastapaino, Tampere 1998. (*Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action*, 1994).
- Erich Fromm, *Pako vapaudesta*. Suom. Markku Lahtela. Kirjayhtymä, Helsinki 1976 (a). (*Escape from Freedom*, 1941).
- Erich Fromm, *Tuhoava ihminen*. Suom. Markku Lahtela. Kirjayhtymä, Helsinki 1976 (b). (*The Anatomy of Human Destructiveness*, 1973).
- Jukka Hankamäki, *Kuka halusi murhata filosofin? Romaani filosofian hulluista päivistä ja myös rikoksesta*. Feenix, Helsinki 2000.
- Rom Harré (toim.), *The Social Construction of Emotions*. Blackwell, Oxford 1986.
- Martin Heidegger, ”Der Ursprung des Kunstwerkes”. *Holzwege*. Klostermann, Frankfurt am Main 1967.
- Martin Heidegger, ”Die Grundbegriffe der Metaphysik”. *Gesamtausgabe*, Bd. 29/30, 2. Abt. Klostermann, Frankfurt am Main 1983.
- Martin Heidegger, *Die Technik und die Kehre*. 7. Aufl. Neske, Pfullingen 1988 (1962).
- Martin Heidegger, *Einführung in die Metaphysik*. 5. Aufl. Niemeyer, Tübingen 1987 (1953).
- Martin Heidegger, *Gelassenheit*. 6. Aufl. Neske, Pfullingen 1979 (1955).
- Martin Heidegger, *Sein und Zeit*. 16. Aufl. Niemeyer, Tübingen 1986 (1927).
- Martin Heidegger, *Vorträge und Aufsätze*. 5. Aufl. Neske, Pfullingen 1985 (1954).
- Peter Marsh, Elisabeth Rosser and Rom Harré, *The Rules of Disorder*. Routledge & Kegan Paul, London 1994 (1978).
- Jean-Philippe Toussaint, *Kylpyhuone*. Suom. Mirja Bolgar. WSOY, Helsinki 1987. (*La salle de bain*, 1985).
- Jean-Philippe Toussaint, *TV*. Suom. Erkki Jukarainen. Basam Books, Helsinki 2000. (*La Television*, 1997).
- Paul Virilio, *Katoamisen estetiikka*. Suom. Mika Määttänen. Gaudeamus, Helsinki 1994. (*L'esthétique de la disparition*, 1980).
- Paul Virilio, *Pakonopeus*. Suom. Mika Määttänen. Gaudeamus, Helsinki 1998. (*La vitesse de libération*, 1995).